

PTUJSKI LIS

Politično gospodarski tednik.

Štev. 28

Ptuj, 17. julija 1921

III. letnik

Manifest dem. stranke.

Glavni odbor demokratske stranke je izdal ta-le proglas:

Našim prijateljem!

Na historični dan 28. julija t. l. smo dovršili zgodovinsko delo. O njem dajemo svojim prijateljem v narodu sledeče poročilo:

Demokratska stranka je stopila pred narod dne 28. novembra 1920, z jasnim in odrejenim programom, iskajoč zaupanje naroda, katero porabi v prvi vrsti za to, da se zemlji z ustavo popolnoma zasigura državno in narodno edinstvo, ki je bilo pridobljeno s tolikimi žrtvami in mukami.

Akoravno demokratska stranka ni izšla iz volitev s toliko parlamentarno močjo, kakor bi imela nanjo pravico računati po stvarnem razpoloženju v narodu, je Dem. stranka vsejedno uspela, da tej prvi in glavni svoji obvezi napram narodu in njim, ki so jej naklonili svoje zaupanje, popolnoma odgovarja. Vidovdanska ustava popolnoma odgovarja osnovnim postulatam, na katerih se je Demokratska stranka osnovala. Ona ustvarja eno nedeljivo jedinstveno narodno državo z enim vladarjem in eno vlado ter jednim narodnim predstavnštvom. Ona osigura državljansko svobodo, široko narodno samoupravo, red v državi in napredek družbe. Ona ima pravico zavzemati častno mesto med najsvobodnejšimi ustavami na svetu. Ako jo primerjamo z zgradbo, je ta naša ustava zgradba z veliko prostora, zraka in svetlobe.

Da je dosegla Demokratska stranka ta rezultat, morala je voditi dolgoletno in trdovratno borbo ter doprinesiti mnoge žrtve, ki so jej bile često težke. Poslanci Demokratske stranke v ustavotvorni skupščini so vedeli, da se brez žrtev ne more ustvariti ničesar velikega in trajnega in da morajo biti žrtve tem večje, kolikor manjša je moč, s katero smo stopili v boj.

Demokratska stranka je bila uverjena, da s svojim postopanjem pogodi stvarne želje

naroda in da bo za to svojo politiko našla razumevanja in odobrenje v našem politično-zavednem narodu. Pred narod stopa ona danes vedrega čela in dvignjene glave, v svesti si, da je izpolnjevala svojo dolžnost.

Za ustavo je urejena agrarna reforma, za katero se je vodila dolga in ljuta borba. Ako bi imeli svojo večino, bi bilo agrarno vprašanje danes še drugače in vse bolj demokratično rešeno, akoravno je tudi tako, kakor je rešeno, v glavnem dobro in načelno. Zemlja je ostala onemu, ki jo obdeluje in ki jo bo tudi v bodoče obdeloval. Naš poljedelec je osvobojen na svojem domu in polju. Vse, kar ima, je njegovo in božje. V treh letih svoje nove svobode je pridobil, česar pod tujo upravo ni imel in ne bi bil nikdar imel. Svobodni kmet pa naj čuva svojo državo kot svoje največje dobro ter naj smatra dem. stranko kot svojega največjega prijatelja.

Kar je agrarno vprašanje za osvobodene kraje naše države, to je vojna odškodnina za Srbijo in Črno goro, ki ju je sovražnik imel zasedeni. Sedaj mora storjeno škodo povrniti, odškodnina že prihaja in se bo še nadaljevala. Naša stranka se je vedno brigala za to, da se priznajo te naše pravice.

Naša država je morala preboleti mnogo težkoč in zmot, katere jej je vojna zapustila. Trebalo je največjih naporov za **zasiguranje javne varnosti, pomoči invalidom in vojnim sirotam, za obnovo zemlje, otvoritev novih univerz in fakultet, za nagrado prosvetnim delavcem, za zaščito fizičnega dela.** Povsod je bila inicijativa naše stranke in njenih predstavnikov važna in odločilna.

(Nadaljevanje sledi.)

Ptujska gimnazija.

F. Vajda.

Poročilo ob koncu šolskega leta 1920/21.

Ptujska gimnazija je končala II. šolsko leto, odkar je popolnoma slovenska. Letnega izvešča tudi letos ni mogla izdati zaradi prevelikih stroškov. Pač pa namerava višji šolski svet izdati skupno izvešče vseh srednjih šol

„Res je, res. Sedaj ga nimaš, toda pravi, da ga nosiš in skrivaš pred Turki, a znaš li, da ti bodem naštel, ako te ujame, da nosiš orožje, petdeset batin, pa ti orožje nikdar več ne pride na um.“

„Zamoreš, častiti aga, v tvoji moči je!“ odvrne Peter.

Aga ga zapodi in Peter gleda, da pride kar najhitreje iz Batočine. Med potjo zavije v šumo, vzame svoje orožje in hoče domov. Toda tudi aga naroči dvojici svojih ljudi, da se odpravita in gresta na konjih za Petrom, a kadar ga dojdeta, naj ga, če najdeta pri njem orožje, ubijeta. Moža odideta in res dojdeta Petra nekoliko od Batočine na cesti. Ko ju opazi, se obrne v šumo, a Turka za njim in pričneta klicati, naj se vrne na pot. Mesto drugega odgovora izproži puško in zadene Turka, a drugi pobegne nazaj v Batočino in za njim steče tudi konj ubitega.

Domov prišedši pograbi Peter takoj svoje reči, vzame ženo in otroka in pobegne v Mramorac, a odtam se kmalu preseli v Žabare, kjer je postavil kolibo in preživel 4—5

v Sloveniji. Začasno se izdaja sledeče poročilo javnosti, ki ima pravico, da izve, kaj se godi v šoli in kakšni so uspehi.

Dijaštvo.

V začetku šolskega leta se je vpisalo 226 dijakov in dijakinj, med letom jih je vstopilo 11, izstopilo pa 28; koncem šolskega leta jih je bilo 209 in sicer v I. a razr. 29, v I. b 26, v II. a 25, v II. b 25, v III. 28, v IV. 27, v V. 18, v VI. 7, v VII. 10 in v VIII. 14. Deklic je bilo 25.

Narodnosti so bili 171 slovenske, 28 nemške, 5 hrvatske, 2 češke, 2 ruske in 1 srbske.

Po veri so bili: 203 katoliki, 5 protestantov in 1 pravoslaven.

Učiteljstvo.

Na zavodu je bilo z ravnateljem 15 učnih moči, kar je za 10 razredov odločno premalo. Ure manjkajočih 3 profesorjev so se razdelile kot nadure med ostale člane učiteljskega zbora. Če se vpošteva, da je večina profesorjev mnogo pretrpela v vojni, da to nadomeščanje traja že tretje leto in da so te nadure sramotno slabo plačane, potem se mora priznati požrtvovalnost učiteljskega zbora, ki tudi izven šole opravlja narodno in kulturno delo.

Učni uspehi.

V prvem polletju niti polovica dijakov ni zadostila stavljenim zahtevam. Ob koncu šolskega leta so se učni uspehi znatno poboljšali. Izdelalo je 138 dijakov ali 66%, med temi 18 z odliko. Neizadosten uspeh ima 36 dijakov ali 17%; 35 dijakov ima ponavljalne ali naknadne izpite. Ako storijo v počitnicah svojo dolžnost, da v jeseni z uspehom napravijo svoje izpite, se približamo predvojnimi razmeram, ko je 80 do 90% doseglo učni smoter. Vzrok slabim uspehom so deloma neugodne socialne razmere, pomanjkanje luči v zimskem času (velja samo za 1. polletje), pomanjkanje učnih knjig, slaba podlaga od prej, deloma pa tudi malomarnost dijakov in brezbriznost starišev. Nekateri stariši se celo leto ne prikažejo v šolo, pridejo pa na koncu,

let. Tu so se mu rodili še otroci: Marko, Marinko, Milica in Milovan. V Žabarih je živel v taki revščini, da ni mogel Turkom plačati harača. Morali so ga plačati sosedje, ki so bili radi tega nezadovoljni. Da se reveža iznebe, so mu podžagali kole, na katerih je slonela koliba. Slednjič se je našel neki dobrosrčen kmet, ki jih je vzel k sebi.

Medtem je neki Mula Husajn iz Palanke kupil selo Zagorica, ki je bilo takrat brez prebivalcev ter je z različnimi sredstvi iskal naseljencev. Tudi Peter pusti Žabare in gre na Turkovo pristavo, kjer je preživel 7—8 let in delal največ v mlinu.

O mladem Juriju pripovedujejo, da se je najraje igral vojake in delal orožje. Iz bezgovine je delal puške in se uril v streljanju. „Ako sta bila v vasi tudi samo dva otroka, bila sta gotovo pri Juriju“ — pravi že omenjeni Jokić. Otroke cele vasi je zbiral okrog sebe, jih uredil po vojaško ter jim načeloval.

Mladost Črnega Jurija.

(Nadaljevanje in konec.)

Kmalu po rojstvu so se stariši preselili iz Viševca v Mramorac k Petrovemu bratu in stricu. A to iz sledečega razloga:

Turki so sumljivo gledali na Petra, ker so slutili, da nosi orožje in se družijo s hajduki. Nekoč gre v turško mesto Batočino po opravkih. Ko je bil blizu mesta, skrije orožje v grmovje in gre neoborožen dalje. Starejšina botačinskih Turkov je vedel, da Peter nosi orožje in ko ga zagleda s čardaka, pošlje neke Turke ponj, da ga pripeljejo. Ko pride pred ago in ta vidi, da je brez orožja, reče: „Kaj vraga, da ta djaur prihaja k meni kakor pravi rajetina, a mnogi mi zatrjujejo, da nosi orožje in se družijo s hajduki.“ — Potem se obrne k Petru: „Kaj za vraga, Vlaše, kje imaš orožje?“ — Peter odvrne: „Častiti aga, kaj če meni orožje, če sem pa prava carjeva raja?“

ko je že prepozno, in mislijo, da bodo s prošnjami popravili, kar se je prej zanemari. Cela vrsta dijakov je imela v I. polletju po 3 do 6 nezadostnih, zdaj pa so izdelali ali kvečemu dobili ponavljalni izpit iz enega predmeta. To je dokaz, da se z marljivostjo da doseči zadosten uspeh. Še boljši dokaz je sledeči zanimiv slučaj. Lani smo imeli v I. razredu dijaka, ki je zaradi bolehavosti študiral privatno. Pri izpitu je padel iz latinščine, a je prišel v II. razred vsled naredbe, ki danes ne velja več. Letos je redno obiskoval šolo, se pridno učil in dobil iz latinščine pošteno zaslužen red prav dobro.

Razmeroma največ dijakov je padlo v I. (15) in II. razredu (11), v vseh ostalih razredih skupaj samo 10. Ako je otrok nespособen ali še premalo resen za težki gimnazijski študij, potem je boljše, če pade takoj v začetku, da se pravočasno obrne k drugemu poklicu ali pa s ponavljanjem razreda dobi dobro podlago za nadaljnji študij. Zlasti pri otrocih, ki so zelo mladi in slabo pripravljeni vstopili v gimnazijo, je leto ponavljanja in manjšega napora prava dobrota za telesni in duševni razvoj. Tudi v slabih redih se kaže dobrohotnost učiteljeva in sicer bolj odkritosrčno kakor v nezasluženih dobrih redih, ki zbudijo v otroku domišljavost in podpirajo njegovo površnost. Stariši morajo vedeti, da imamo učitelji isti namen kakor stariši, da želimo napraviti iz mladine dobre in porabne ljudi. Razlika je le v tem, da stariši vidijo samo svoje otroke, v šoli pa imamo najrazličnejše, jih med seboj primerjamo in dobimo pravičnejšo sodbo. Dolžnost starišev je, da nas podpirajo, da v složnem delu popravimo napake otrok; ne pa, da ali sploh ne pridejo blizu ali pa proti profesorju samo hvalijo svojega otroka, česar jim noben razsoden človek ne verjame.

Zanimivi so podatki iz letošnjega I. razreda, ki kažejo, kakšen material prihaja na srednjo šolo. Že pri sprejemnem izpitu je bilo odklonjenih 9, v I. razred sprejetih je bilo 63, med letom jih je izstopilo 8 (med temi 3 vsled preselitve starišev, 5 pa vsled nespособnosti), koncem leta jih je padlo 15, nadaljnjih 6 ima ponavljalni izpit, komaj polovica (34) jih je izdelalo, a od teh 18 še le na podlagi premestnih izpitov in samo 16 gladko brez težkoč.

Odprti poklici za realnega gimnazijca.

Lani je „Straža“ pisala, da dijak realne gimnazije ne more v bogoslovje. To je le toliko res, da mora delati izpit iz grščine. A tudi v tem oziru bo dijakom dana prilika, da se nauče toliko grščine, da lahko berejo in razumejo evangelije v grškem jeziku. Od IV. razreda naprej se uvede grščina kot prost predmet za tiste učence, ki se zanimajo za njo ali ki bodo jo rabili v svojem bodočem poklicu. Tako bodo dijakom realne gimnazije odprte visoke šole vseh vrst in vsi poklici.

Moderna vzgojna načela.

Danes se v šoli ne goji samo znanost, ampak tudi družabnost, telesna vzgoja in zdravstvo. Nekdaj se je nam dijakom prepovedala Prešernova slavnost; ker smo jo priredili, bili smo kaznovani s karcerjem. Danes ima dijaštvo v zavodu svoje izobraževalno društvo in podružnico Ferijalnega Saveza. Prirejale so se slavnosti ob narodnih praznikih, Stritarjeva slavnost, Murkova slavnost (60-letnica učenjaka slavista dr. Matija Murka, bivšega dijaka ptujske gimnazije), protialkoholno predavanje, abiturijenti so dobili pri odhodu zdravniški pouk o spolnih boleznih. Gimnazija je iskala stik s stariši na dveh roditeljskih sestankih, na prvem je predaval dr. Zelenik „O smernicah naše vzgoje“, na drugem rav. Vajda „O izbiri poklica.“ Na gimnaziji se goji petje, priliko za glasbeni pouk imajo dijaki v mestni glasbeni šoli. Zunanji dijaki najdejo zavetišče in skrbno nadzorstvo v Dijaškem domu, ki je na dobrem glasu širom naše domovine.

Razširjajte „Ptujski list.“

O „redu i radu.“

Kakor znano, je ministrski svet na predlog ministra Svetozara Pribičevića in ministra pravde izdal, oziroma ustanovil zakon o „redu i radu.“

Ta naredba ni le samo dobra in koristna, ampak bi bila že kedaj potrebna. Saj imamo toliko protidržavnih elementov, notranjih sovražnikov in hujskačev, da je res najstrožji zakon potreben.

Po dolgem in težkem boju smo dosegli našo svobodo, katero smo si že leta in leta želeli. Sedaj bi naše slovensko ljudstvo želelo popolnega miru in redu, da bi s težkim in osnojnim delom naš slovenski kmet zopet dosegel tisto stališče svoje zemlje, katero je zapustil l. 1914. l. ko je s solznimi očmi zapuščal svojo dečo in ženo in se podal v krvavi boj za svojo slobodo pod težkim tujim jarmom s tujimi gospodarji. Da pa to dosežemo, neobhodno nam je potreben — red in mir — v svobodni državi.

Posebno lepo je izveden v naredbi o „redu i radu“, člen, kateri zabranjuje štrajkove v vseh državnih in samoupravnih upravah, in v slučaju štrajka kaznuje kolovodje z globo 50.000 dinarjev.

Ko je naša slovenska zemlja bila pod „Hochdeutsch“ kulturo — pod Avstrijo, takrat je vsakdo bil tih in vsakdo je delal. Danes, ko pa imamo svobodo, pa vsakdo misli, da lahko dela, kar hoče. Ali to ni res. Ravno v svobodni zemlji, v svobodni domovini in državi je neobhodno potrebno disciplina, red in mir, ter da s tem napredujemo, živimo mirno in drug drugemu da ljubimo.

Nadalje ta naredba najstrožje kaznuje razbojnike (odmetnike.) Tukaj je prišlo do živega. V naši domovini imamo res preveč razbojnikov, posebno v južnih krajih, kateri s puško na rami gredo od kraja v kraj in kradejo, ropajo in ubijajo. Pošteni kmet dela in trpi dan za dnevom, ko pa kaj pridela in komaj je prišel z denarjem domov, ali pa še ne, in že stoji razbojnik pred njim. Ubogi kmet seveda mora potem takem ves denar razbojniku predati, da si še vsaj svoj dragoceni život reši. — Ti delaj in drugi bo s tvojim trudom živel. Zatorej svet je potreben strogih zakonov in naredb. Kdor je pošten, njemu ne smeta, razbojnika pa zakon naj nosi iz sveta!

Topola (Srbija), dne 7. julija 1921.

Alojzij Cestnik.

Gospodarstvo.

Pozor na obrambo proti trtni plesnobi.

Mnogo strahu prizadevajo našim vinogradnikom razne trsne bolezni posebno peronospora in plesnoba. Pa medtem, ko se v splošnem še precej dobro obranijo peronospora, jim povzroča posebno v zadnjih letih mnogo brige plesnoba.

Do sedaj edino prav uspešno sredstvo zoper to bolezen, je žveplanje s fino zmletim žveplom. Žalibože ga v predvojni kakovosti ni dobili. To, ki je sedaj v prometu in katerega se moramo posluževati, ni dovolj fino zmleto, zato je njegov učinek slabši in zato je treba tudi večkrat žveplati, kakor bi bilo treba, ako bi lahko dobili tako žveplo, kakršno se je dobilo v ta namen pred svetovno vojno. Razentega so pri nas podnebne razmere v marsikaterem letu neugodne. Čim večkrat poleti dežuje, tem slabši je učinek žveplanja, posebno pri kakovosti razpoložljivega žvepla.

Da je žveplanje uspešno, je treba lepega vremena med in nekaj dni po tem delu.

Ker pa razpolagamo letos le s slabo učinkujočim žveplom in nam vrh tega vreme mnogokrat nagaja, se nujno priporoča poleg žveplanja raba salojidina (natrijevega tiosulfata), ki ga je primešati 1/2 do 1 kg na 100 l že za škropljenje pripravljeni galičnoapneni

zmesi. V to svrhu ga je posebej v enem škafu vode raztopiti. Če pa vzlic vsemu prizadevanju itak nastopi plesnoba, imamo še eno hipno učinkujoče sredstvo, to je kalijev hipermanganat, ki se dobi v drogeriji.

Po mojih lanskiz izkušnjah zadostuje, če se raztopi 5 dkg čistega kalijevega hipermanganata v 100 l vode in če se primeša tej raztopini 2 kg ugašenega apna. S to zmesjo je obolelo grozdje temeljito poskropiti, takorekoč oprati; nakar sledovi bolezni hitro zginejo. Da se delo lahko bolj natančno vrši, je potrebno, da delata skupno dva delavca, eden škropi, a drugi mu privzdiguje mladje, oz. listje, ker le tako doseže škropivo vsak oboleli grozd. Ker je pa učinek tega sredstva le hipen in ne trajen, je potem pri lepem vremenu grozdje še požveplati. Pri neugodnem vremenu je pa čez en teden škropljenje s kalijevem hipermanganatom ponoviti, če se opazja, da se plesnoba ponavlja, oz. razširja.

Ker se plesnoba letos že pojavlja in je sedanje vreme razvoju te bolezni zelo ugodno, opozarjamo vinogradnike tem potom, da se skušajo po opisanem načinu obvarovati večje škode.

Vin. inštruktor J. Zupanc.

* * *

Državni nakup žrebet. Poverjeništvu za kmetijstvo namerava nakupiti ob priliki premovanj na Kranjskem in Štajerskem letošnje žrebičke in starejše žrebce toplokrvne in mrzlokrvne pasme za državno žrebetišče. Oziralo se bo le na prvovrstna žrebeta z dokazanim rodod, nakar se konjerejci opozarjajo ter vabijo, da se polnoštevilno udeležijo premovanj.

Dopisi.

Proslava kraljevega rojstnega dne 12. julija se je vršila v Ptuj na celó slavnosten način. Dne 11. julija je bil zvečer obhod po mestu z bakljado, katere se je udeležilo poleg vojaštva, sokolskega naraščaja i. t. d. mnogo meščanstva. Mesto je bilo razsvetljeno. Nekateri naši nemški someščani so imeli pogum, da niso razsvetlili svojih okenj. Mi smatramo to kot protidržavno demonstracijo, kot pozitivno dejanje, katerega ost je naperjena proti naši dinastiji. Slišali smo mnogo glasov, da bi morale zažvenketati vse šipe, ki očitno iz tega stališča niso bile razsvetljene. Opozarjamo nato ter izražamo resolutno zahtevo, da morajo prihodnjič prav vsi meščani storiti svojo državljansko dolžnost. — Dne 12. t. m. po slavnostni maši se je vršila vojaška parada in čestitanje. Z velikim veseljem ugotavljamo, da smo imeli ponovno priliko občudovati točno izvežbanost naših čet. Zvečer se je vršila na Dravi, na dravskem otoku in parku proslava. Nešteti čolni so v bajni noči vozili po šumeči Dravi razigrano občinstvo. V parku in na otoku so igrale godbe med vahujočo večtisočglavo množico, ki je bila vzhičena vzvišenih čuvstev slavnostnega večera. Mnogo prezgodaj je prekinila krasen večer nevihta. Aranžer prireditve je bila v prvi vrsti vojaška posadka, ki je pokazala, da razume svojo stvar izborna. Po vsej kraljevini se je kraljev rojstni dan slovesno proslavil. Odlikovala so se naša velika mesta, prestolice posameznih pokrajin. Svečano odelo so si nadele. Trgovine so bile ta dan zaprte, s hiš pa so plapolale naše jugoslovanske zastave. Vojaštvo in uradništvo, pa tudi drugo meščansko prebivalstvo se je udeležilo v obilem številu svečanih služb božjih. Topovi so oznanjali ljudem daleč naokrog, da je to znamenit dan za državo. Svoj rojstni dan praznuje sivolasi naš kralj, pod čigar vladjo je nastala nova kraljevina združenih bratov Srbov, Hrvatov in Slovencev. V svojem kralju moramo gledati poosebljeno naše uedinjenje. Ko praznujemo kraljev rojstni dan, praznujemo tudi ustanovitev naše Jugoslavije, ko želimo kralju vso srečo za prihodnost, jo želimo tudi naši